

Utlåtande 2002:89 RIV (Dnr 254/00)

Utökat elevinflytande

Motion av Sabina Bossi m fl (mp) (2000:8)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta
att anse motion 2000:8 om utökat elevinflytande av Sabina Bossi
m fl (mp) besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Jan Björklund anför följande.

Ärendet

Sabina Bossi m fl (mp) har i motion 2000:8, *bilaga 2*, föreslagit att staden ska genomföra försök med lokala styrelser med elevmajoritet inom gymnasieskolan.

Remisser

Motionen har remitterats till utbildningsnämnden för yttrande. Utbildningsnämnden anser att de samverkansorgan som finns beslutade om i gymnasieförordningen, främst skolkonferensen, bättre bidrar till att utveckla skolan. Elevernas inflytande över sin skolgång får inte ställas i motsats till personalens inflytande och ansvar därför avstyrker nämnden förslaget med lokala styrelser med elevmajoritet.

Mina synpunkter

Elever ska ha inflytande i skolan. Enligt min uppfattning är dock rektor och lärare ytterst ansvariga och ska därmed fatta de avgörande besluten. Därför avvisar jag förslaget med lokala styrelser med elevmajoritet i stadens gymnasieskolor.

Det är viktigt att stadens elever känner att de har möjlighet att påverka sin studiesituation. Några av de viktigaste formerna av elevinflytande är rätten att välja skola, ett brett kursutbud och att den enskilda eleven kontinuerligt får föra en dialog med läraren om undervisningens upplägg. Arbetsformer och bemötande ska medverka till att varje elev i skolan utvecklar ett demokratiskt synsätt.

Jag anser att skolan ska arbeta på ett sådant sätt att eleven växer och lär sig ta ansvar och hänsyn till sina medmänniskor. De elevråd som finns på alla stadens gymnasieskolor gör ett viktigt arbete för att träna eleverna i demokratiska arbetsformer och inflytande. Utöver detta har elevrepresentanter möjlighet att delta vid skolkonferenser, där det ges möjlighet för eleverna att lyfta fram angelägna frågor.

Stadens gymnasieskolor bedriver redan idag ett aktivt och ett väl fungerande arbete rörande elevinflytande. Den enskilde eleven borde ges möjlighet att fokusera på skolans huvuduppgift, det vill säga att inhämta kunskaper i enlighet med läroplanen och kursplanerna.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Annika Billström, Erik Nilsson* och *Leif Rönngren* (alla s) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

Motion 2000:8 av Sabina Bossi m fl (mp) anses besvarad med vad som anförts här.

Flera av stadens gymnasieskolor prövar olika former där elever, föräldrar, personal och näringsliv är med och styr skolan tillsammans med rektor. Dessa olika försök ska stödjas och bör utvärderas. Utöver de nämnda grupperna är det viktigt att högskolorna på olika sätt ges plats i styrelsen för skolorna.

Allmänt sett är det mycket viktigt för en positiv utveckling av gymnasieskolorna att formerna för styrning av skolorna utvecklas. En bland flera styrelsemöjligheter är elevmajoritet i styrelsen. Det är angeläget att pröva även denna form i någon eller några av Stockholms gymnasieskolor.

Utbildningsnämnden bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag till strategi för hur styrningen av stadens gymnasieskolor ska utvecklas.

Reservation anfördes av borgarrådet *Margareta Olofsson* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen
2. ge kommunstyrelsen i uppdrag att vidta nödvändiga åtgärder så att det under läsåret 02/03 kan införas lokala styrelser med elevmajoritet vid fem grundskolor
3. anförda följande.

Sedan tidigare finns beslut om utökat elevinflytande vid stadens gymnasieskolor. Dessa beslut har inte utförts. Bra förslag från oppositionen läggs i lågbänk tills de förlorat sin aktualitet.

Påståendet att elevernas inflytande skulle stå i motsats till personalens inflytande finner vi grundlöst. Skolorna är inte bara personalens arbetsplats, utan också elevernas. Ett ökat elevinflytande snarare förbättrar personalens arbetsmiljö än försämrar den.

När eleverna känner sig delaktiga och tagna på allvar genom att de själva får ett reellt demokratiskt inflytande på utbildningens form och organisation kommer de att visa större engagemang i sina studier. Denna m.fl. positiva konsekvenser blir resultatet av en demokratisering i gymnasieskolorna.

Möjligheten med skolstyrelser med elevmajoritet bör permanentas med anledning av att Stockholm ligger så långt efter med att införa skolstyrelser med elevmajoritet.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta

att anse motion 1999:8 om utökat elevinflytande av Sabina Bossi m fl (mp) besvarad med vad som anförts i detta utlåtande.

Stockholm den 19 juni 2002

På kommunstyrelsens vägnar:
CARL CEDERSCHIÖLD

Jan Björklund

Jan Hult

Reservation anfördes av *Erik Nilsson, Leif Rönngren* och *Elisabeth Brandt-Ygeman* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Margareta Olofsson* och *Ann-Marie Strömberg* (båda v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Viviann Gunnarsson* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen
2. snarast erbjuda stadens gymnasieskolor möjlighet att införa lokala styrelser med elevmajoritet
3. i övrigt anförda följande.

Sedan tidigare finns beslut om utökat elevinflytande vid stadens gymnasieskolor. Dessa beslut har inte genomförts. Motionen skulle kunnat föreläggas kommunfullmäktige hösten 2000. Istället har förslaget lagts i lågbänk tills det till stor del förlorat sin aktualitet. Elevdemokrati står inte i motsats till rektors ansvar, lärares och övrig skolpersonals inflytande i skolan som arbets- och studieplats.

Skolornas viktigaste aktör är eleverna. Införande av skoldemokrati gagnar alla, rektor, lärare, övrig personal och elever. Men ett ökat elevinflytande förbättras allas inflytande och arbetsmiljö på skolorna.

När eleverna känner sig delaktiga och tagna på allvar genom att de själva får ett reellt demokratiskt inflytande på utbildningens form och organisation kommer de att visa större engagemang i sina studier. Detta har visat sig där försök gjorts med demokratiserade gymnasieskolor. Olika studier visar att elever upplever att de saknar inflytande över sin studiesituation såväl undervisningens uppläggning som innehåll. Klagomål har t ex förekommit när det gäller val av läromedel där eleverna känner sig helt förbigångna.

När eleverna får mer inflytande utökas möjligheterna att ta ett större ansvar för sin skolgång. Brukarinflytande är allmänt accepterat idag som grundläggande demokratisk rättighet. Men det förverkligas sällan i praktiken i synnerhet när det gäller ungdomars rätt till inflytande i det som berör dem.

Om Stockholms stads skolor följer skollag, skolförordning och läroplan måste elevernas inflytande över sin utbildning och hur skolans verksamhet utvecklas fördjupas radikalt. I FN:s konvention om barnens rättigheter (artikel 12) står att barn och unga har rätt till att framföra sina åsikter i alla frågor som rör dem. Elevers rätt till inflytande bl.a. över hur deras utbildning utformas är även fastslaget i skollag och läroplaner. I Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna (Lpo 94 & Lpf 94, Stockholm: Utbildningsdepartementet, 1994) står det följande: "De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar

de: "De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever.

Det lilla "reella" elevinflytande som finns idag, rätten att välja skola, ges idag bara till den lilla del av eleverna som av stadens lärare får de högsta betygen. Nästan alla elever står därmed idag utanför denna "valfrihet".

Att undanhålla Stockholms gymnasieelever ett självklart inflytande på sin skola när samtidigt hälften av dem, t.ex. i år får välja riksdag, själva kandidera till riksdagen och utse statsminister är helt obegripligt.

ÄRENDET

Sabina Bossi m fl (mp) har i motion 2000:8, *bilaga 2*, föreslagit att staden ska genomföra försök med lokala styrelser med elevmajoritet inom gymnasieskolan.

REMISSER

Motionen har remitterats till utbildningsnämnden för yttrande.

Utbildningsnämnden beslöt den 17 maj 2000 att godkänna förvaltningens förslag till remissyttrande.

Reservation anfördes av *Lars Rådh m fl* (s), *Margareta Olofsson m fl* (v) och *Sabina Bossi* (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av *Jan Björklund m fl* (fp), *Kristina Alvendal m fl* (m) och *Pia Skott* (kd), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av *Helve Tsai* (sp) till stöd för det särskilda uttalandet av Jan Björklund m fl.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 29 mars 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Rätten att kunna påverka är grundläggande. Detta kommer till uttryck i bl.a. FN:s konvention om barnets rättigheter. Artikel 12 ger barn och unga rätt att föra fram sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

I Läroplan för de frivilliga skolformerna anges att de demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever. Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former skall vara viktiga principer i utbildningen. Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer.

För att öka elevernas inflytande har Skolverket på regeringens uppdrag initierat en fyraårig försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen. Försöket skall pågå till och med vårterminen 2001.

I en skrivelse från (v) förelås att förvaltningen får i uppdrag att ta kontakt med kommuner där försöksverksamheten bedrivs för att inhämta erfarenheter, införa motsvarande försök i några av stadens gymnasieskolor samt utarbeta en lokal kurs i elevdemokrati.

I en motion från (mp) föreslås likaledes försök med lokala styrelser med elevmajoritet inom gymnasieskolan

Förvaltningens svar

Förvaltningen förutsätter att de dokument som styr skolans verksamhet följs och anser att eleverna skall ha så stort inflytande som möjligt över sin skolgång. Två av stadens skolor har besökt Jönköping och tagit del av erfarenheter utifrån försöksverksamheten. Förvaltningen har fattat beslut om två lokala kurser i elevdemokrati, och flera skolor anordnar kurserna. Förvaltningen anser att de samverkansorgan som finns beslutade om i gymnasieförordningen, främst skolkonferensen, bättre bidrar till att utveckla skolan. Elevernas inflytande över sin skolgång får inte ställas i motsats till personalens inflytande och ansvar därför avråder förvaltningen från försök med lokala styrelser med elevmajoritet.

RESERVATIONER M M

Utbildningsnämnden

Reservationen av Lars Rådhs m fl (s), Margareta Olofsson m fl (v) och Sabina Bossi (mp) är av följande lydelse.

Att nämnden skulle besluta enligt följande.

1. Under läsåret 00/01 införa lokala styrelser med elevmajoritet vid fem grundskolor.
2. Föreslå kommunstyrelsen att anse motionen som utökat elevinflytande besvarad med utbildningsnämndens beslut.
3. Samt anför därutöver följande

Sedan tidigare finns beslut om utökat elevinflytande vid stadens gymnasieskolor. Dessa beslut har inte utförts. Skrivelsen om lokala styrelser med elevmajoritet lades i nämnden i januari 1999, dvs. för ett år och fyra månader sedan. I god tid för att lokala styrelser hade kunnat införas redan under detta läsår, om inte ärendet hade förhalats. Motionen kommer inte att kunna föreläggas kommunfullmäktige förrän i höst då det sista försöksåret redan påbörjats. Bra förslag från oppositionen tenderar att läggas i långbänk tills de förlorat sin aktualitet.

Den långa handläggningen innebär nu att det inte längre finns tid att ta fördjupade kontakter med kommuner som kommit längre men det finns fortfarande tid att med ett snabbt beslut i utbildningsnämnden införa lokala styrelser med elevmajoritet till nästa läsår.

Påståendet att elevernas inflytande skulle stå i motsats till personalens inflytande finner vi grundlöst. Skolorna är inte bara personalens arbetsplats, utan också elevernas. Det är kontraproduktivt att ställa olika grupper mot varandra såsom förvaltningen gör i sitt tjänsteutlåtande. Men ett ökat elevinflytande snarare förbättrar personalens arbetsmiljö än försämrar den.

När eleverna känner sig delaktiga och tagna på allvar genom att de själva får ett reellt demokratiskt inflytande på utbildningens form och organisation kommer de att visa större engagemang i sina studier. Denna m.fl. positiva konsekvenser blir resultatet av en demokratisering i gymnasieskolorna.

Det finns försök med skolstyrelser med elevmajoritet på 75 skolor i landet. Att Stockholm, som landets största kommun, ännu inte lyckats genomföra tidigare beslut om försök med skolstyrelser med elevmajoritet är fullständigt ofattbart. Dessutom är det bråttom eftersom försökstiden som kommunen har fått från regeringen att starta skolstyrelser med elevmajoritet på gymnasieskolor tar slut våren 2001. Stockholms stad borde därför också påtala för regeringen önskan att försökstiden förlängs eller att

möjligheten med skolstyrelser med elevmajoritet permanentas med anledning av att Stockholm ligger så långt efter med att införa skolstyrelser med elevmajoritet.

Särskilda uttalandet av Jan Björklund m fl (fp), Kristina Alvendal m fl (m) och Pia Skott (kd) är av följande lydelse.

Om vi vill ge uppväxande generationer en tilltro till demokratin måste vi fostra dem i en demokratisk anda. För att eleverna skall bli delaktiga krävs att de redan under skoltiden känner att de tas på allvar. Vi måste träna eleverna att bli aktiva och ansvarskännande människor. Vår strävan måste vara att varje elev utvecklar viljan att aktivt bidra till en fördjupad demokrati.

Det handlar om att stärka tilltron till varje elevs förmåga att ta initiativ och på ett bättre sätt än idag ge möjlighet till ansvarstagande och inflytande. Detta gäller såväl elevernas egen utbildning som skolans helhet, i vilket också ingår relationer till andra på skolan och skolans miljö. Elevinflytande handlar således inte bara om den formella delen via elevråd etc., utan också om vad som händer i klassrummet. Att uppmuntra engagemang kan handla om att ge frihet för eleverna att välja och planera kurser. Det kan handla om arbetsformer, innehåll och upplägg, dvs. att påverka den egna vardagen.

Elevinflytandet ställer också krav på information och organisation. Att kunna engagera sig i frågor som gäller den enskilda utbildningen eller hela skolan kräver ett väl fungerande system för hur information skall spridas och komma alla till del. Ett fungerande kollektivt inflytande måste också organiseras på ett sådant sätt att det blir praktiskt möjligt att genomföra. På de skolor där klasser avskaffats måste t ex speciella lösningar som ersätter klassråden komma till stånd. Skolan måste också ge eleverna möjlighet att utse representanter som har ett stort förtroende bland hela kollektivet.

Grunden för elevinflytande är att eleverna är medvetna om kunskapsmålen. Skolan ska själv arbeta så att eleverna växer och successivt lär sig ta mer ansvar för sig själv, sina studier och sina medmänniskor. Eleverna ska med stigande ålder och mognad ges allt större möjligheter att själva ta ett eget ansvar i skolan.

Elevråd tränar eleverna i demokratiska arbetsformer. Praktiska möjligheter till att medverka i elevråd måste finnas och attityderna till dem som medverkar där måste vila på uppskattning. Elevråd måste etableras som naturlig samarbetspartner för skolledningen. Elevrådet skall inte ersätta övrigas engagemang. Det är tvärtom viktigt att inkludera så många som möjligt i arbetet för en bättre skola. Tillfälliga projektgrupper kan vara ett komplement till elevrådet.

Det är viktigt att makt följs av ansvar. Elever som är under 18 år är inte myndiga att ta ansvar för fattade beslut. Det måste vara skolans professionella, lärare och skolledare, som skall ha det avgörande inflytandet över skolans verksamhet. Det är till sist rektor som är ansvarig för att skolan når de uppställda målen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2000:8

2000:8

Motion av Sabina Bossi m.fl. (mp) om utökat elevinflytande

Lokala styrelser med elevmajoritet prövas för närvarande på ca 25 olika gymnasier runt om i landet. I Stockholms kommun har tidigare beslut om att på försök införa skolstyrelser med elevmajoritet inte verkställts. Beslutet innebär att kommunen överlåter vissa ansvars- och beslutandefunktioner, som idag ligger på utbildningsnämnden och rektor för gymnasieskolan, till en lokal styrelse med elevmajoritet. De frågor som kan behandlas i styrelsen rör t.ex. lokala kursplaner, lokal arbetsplan, verksamhetsplan och praktiska frågor. Ingen av de 4 gymnasieskolor som visat intresse att pröva skolstyrelser med elevmajoritet har lyckats genomföra det. Skälen till det är många. Men nu är det bråttom eftersom försöksperioden som regeringen har givit kommunerna avslutas vårterminen 2001.

Olika studier visar att elever upplever att de saknar inflytande över sin studiesituation såväl undervisningens uppläggning som innehåll. Klagomål har förekommit när det gäller val av läromedel där eleverna känner sig helt förbigångna. Det finns ett behov av och en efterfrågan av utökat elevinflytande för skolans fortsatta utveckling och demokratisering.

När eleverna får mer inflytande utökas möjligheterna att ta ett större ansvar för sin skolgång. Med ökad makt att påverka följer ett ökat ansvarstagande. Brukarinflytande är allmänt accepterat idag som grundläggande demokratisk rättighet. Men det förverkligas sällan i praktiken i synnerhet när det gäller ungdomars rätt till inflytande i det som berör dem. Skolan kan och bör medverka i förberedelsen för elevernas aktiva deltagande i samhällslivet. Genom att eleverna involveras i samarbete utvecklas tolerans och förståelse för andra människor.

Om Stockholms stads skolor följer skollag, skolförordning och läroplan måste elevernas inflytande över sin utbildning och hur skolans verksamhet utvecklas fördjupas radikalt. I FN:s konvention om barnens rättigheter (artikel 12) står att barn och unga har rätt till att framföra sina åsikter i alla frågor som rör dem. Elevers rätt till inflytande bl.a. över hur deras utbildning utformas är även fastslaget i skollag och läroplaner. I Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna (Lpo 94 & Lpf 94, Stockholm: Utbildningsdepartementet, 1994) står det följande: "De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever. Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former skall vara viktiga principer i utbildningen. Enligt skollagen åligger det alla som arbetar i skolan att verka för demokratiska arbetsformer (1 kap. 2§ och 9§)."

Men elevinflytande är inte enbart en rättvise- och demokratifråga utan även en fråga om utbildningskvalitet. Med ökat inflytande ökar elevens motivation, eleverna får bekräftelse på att de är tillräckligt kompetenta att ta ett större ansvar och på så sätt kommer de även att ta ett större ansvar över lärandet.

Kommunstyrelsen bör därför ges i uppdrag att undanröja de praktiska, juridiska och eventuella andra hinder som finns för införandet av skolstyrelser med elevmajoritet på gymnasieskolor.

Rapporter från Ungdomsstyrelsen visar att försök med skolstyrelser med elevmajoritet har givit positiva resultat. Elevrepresentanterna anger att de kan påverka, vara delaktiga och att skolpersonalen lyssnar på deras åsikter. Skolpersonalen ser styrelsen främst som en ny möjlighet till dialog. En klar majoritet av ledamöterna anser att styrelsens arbete fungerar bra och att det råder god stämning på sammanträdena. Det finns bevis för att relationen mellan skolpersonal och elever förbättras. De ekonomiska kostnaderna minskas genom att brukarna involveras i det arbete som annars tjänstemän och politiker skulle göra.

I utbildningsnämnden fattas hela tiden beslut som direkt eller indirekt berör barn och ungdomar. Som ett exempel kan nämnas en policy för närvaro i gymnasieskolan. När sådana ärenden bereds ska elevrepresentanters synpunkter inhämtas. Olika former för detta bör utarbetas och prövas. Alla nämnder och styrelser bör vara skyldiga att låta ungdomar vara med och ha åsikter om saker som berör dem.

Med anledning av ovanstående föreslår vi kommunfullmäktige besluta att

1. ge kommunstyrelsen i uppdrag att undanröja de praktiska, juridiska och eventuellt andra hinder som finns för införandet av skolstyrelser med elevmajoritet på stadens gymnasieskolor

2. snarast genomföra försök med lokala skolstyrelser med elevmajoritet på några av stadens gymnasieskolor
3. i samtliga ärenden där beslut fattas som berör elever som grupp, genomföra ett organiserat elevsamråd.

Stockholm den 6 mars 2000

Sabina Bossi

Emil Marczak

Christer Öhgren

Christopher Ödmann